

A Nemzeti alaptanterv

Kaposi József

Előzmények

- ▶ EU → egyre nagyobb figyelem az oktatás világára → nemzeti oktatáspolitikák európai koordinációja
- ▶ Kompetencia alapú tudásértelmezésre épülő tantervi szabályozás irányába elmozduló európai trendek
- ▶ Tanulásértelmezés kiszélesedése → formális, nem formális és informális tanulás
- ▶ Európai képesítési keretrendszerek
- ▶ Szakpolitikai inga a decentralizált és a centralizált szabályozás között
- ▶ Kétpólusú szabályozás térnyerése
- ▶ A Nat különböző változatai → részletes tartalmi követelmények eltűnése

Alapelvek

Az oktatás közfeladat:

- ▶ a közzolgálati garanciát a tanítás tartalmában is érvényesíteni szükséges.

A NAT szimbolikus dokumentum:

- ▶ üzenetértékű a nemzedékek közötti kapcsolat szempontjából,
- ▶ a laikusokhoz is szól,
- ▶ alapjai az egységességnek és differenciálásnak, tehetséggondozásnak.

A NAT törvényi háttere

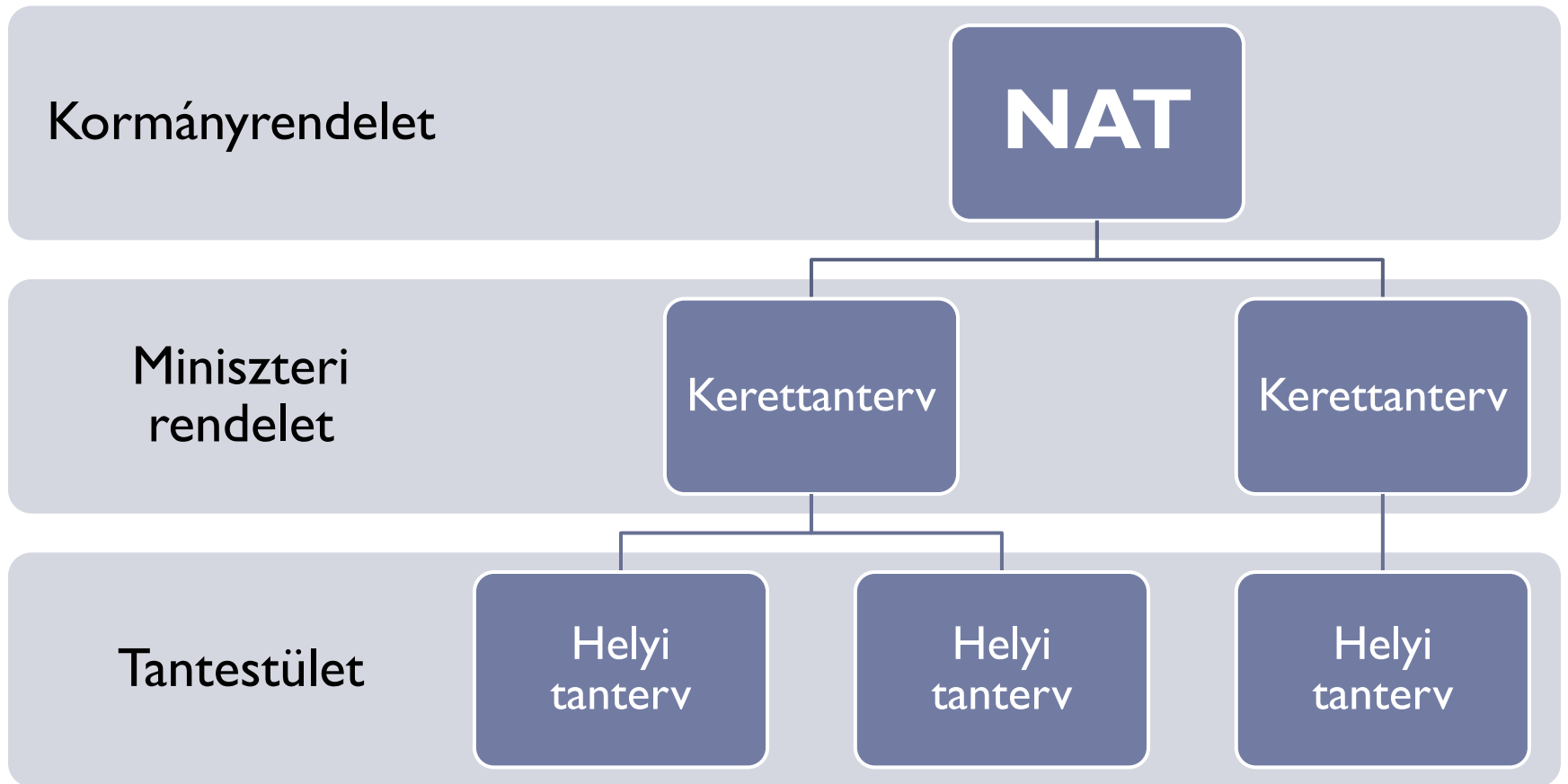
Nemzeti alaptanterv biztosítja:

- ▶ az iskolai nevelés-oktatás tartalmi egységét,
- ▶ az iskolák közötti átjárhatóságot ,
- ▶ meghatározza az elsajátítandó műveltség tartalmát,
- ▶ kötelező rendelkezéseket állapít meg az oktatásszervezés körében,
- ▶ különösen a tanulók heti és napi terhelésének korlátozására.

A tantervi szabályozás szintjei

A NAT helye a tantervi szabályozásban

NAT

a minimális tartalmi követelmények is meghatározó központi alptanterv

Kerettantervek

részletes, tantárgyra és évfolyamokra vonatkozó követelményeket meghatározó tanterv

Erre épülnek a TANKÖNYVEK

Helyi tantervek:

a helyi sajátosságoknak, az iskola arculatának megfelelően kialakított, ám a kerettantervekben meghatározottakat figyelembe vevő tanterv

A NAT és a tartalom kiterjedtsége

Tartalomra és terjedelemre tekintettel egyaránt

Tankönyvek szintje	
Kerettanterv:	<ul style="list-style-type: none"> • Részletezettebb témák • Pl.: fogalmak, nevek, időpontok
NAT:	<ul style="list-style-type: none"> • Követelmények magas elvonatkoztatási szinten („kapuk”)

Példák az eltérő szintekre

Történelem 1.

Az ókori Kelet témáján belül (5-8. évfolyamon)

NAT szint	Az ókori Egyiptom anyagi és szellemi kultúrája.
Kerettantervi szint	Öntözéses földművelés a Nílus mentén. A piramisok. Tudomány és művészet Kiegészülve a szükséges fogalmakkal, nevekkel és helyekkel.
Tankönyvek szintje	Egyiptom, a Nílus ajándéka A piramisok istenei A piramisok népe Mumifikálás, csillagászat, orvoslás. Az egyiptomi képek

A Nat szerkezete, alapelvei

A NAT struktúrája

I. Az iskolai nevelő-oktató munka tartalmi szabályozása és szabályozási szintjei

- ▶ A köznevelés feladata és értékei
  - ▶ Fejlesztési területek – nevelési célok
  - ▶ Egységesség és differenciálás, módszertani alapelvek
- ▶ A Nat, a kerettantervek és a helyi szintű szabályozás
  - ▶ A köznevelési rendszer egyes feladataira és intézményeire vonatkozó szabályok

II. Kompetenciafejlesztés, műveltségközvetítés, tudásépítés

- ▶ A kulcskompetenciák
- ▶ Műveltségi területek
  - ▶ A Nat műveltségi területeinek felépítése

III. A műveltségi területek anyagai

- ▶ 1-4., 5-8., 9-12 évfolyamokon

A köznevelés feladata és értékei

Alapvetően a nemzeti műveltség átadása és az egyetemes kultúra közvetítése, a szellemi-érzelmi fogékonyság és az erkölcsi érzék elmélyítése.

Feladata továbbá:

- ▶ a tanuláshoz és a munkához szükséges készségek, képességek, ismeretek, attitűdök együttes fejlesztése,
- ▶ a közjóra való törekvés megalapozása,
- ▶ a nemzeti és társadalmi összetartozás megerősítése.

Hangsúlyosabb kiemelt fejlesztési területek

- ▶ Erkölcsi nevelés
- ▶ Nemzeti azonosságtudat, hazafias nevelés
- ▶ Állampolgárságra, demokráciára nevelés
- ▶ Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése
- ▶ A testi és lelki egészségre nevelés
- ▶ A családi életre nevelés
- ▶ Felelősségvállalás másokért, önkéntesség
- ▶ Fenntarthatóság, környezettudatosság

A kulcskompetenciák

- ▶ Anyanyelvi kommunikáció
- ▶ Idegen nyelvi kommunikáció
- ▶ Matematikai kompetencia
- ▶ Természettudományos és technikai kompetencia
- ▶ Digitális kompetencia
- ▶ Szociális és állampolgári kompetencia
- ▶ Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia
- ▶ Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség
- ▶ A hatékony, önálló tanulás

Közműveltségi tartalmak

- ▶ A Nat 2012 a korábbi oktatási kormányzat törekvéseivel ellentétben nemcsak a fejlesztési feladatokat, elsajátítandó kompetenciákat, készségeket írja elő, hanem az iskoláztatás során elsajátítandó közös műveltséganyagot
- ▶ Az egyre inkább globalizálódó világ ellenhatásaként felértékelődnek a nemzeti, regionális és helyi identitások, amelyeket alapvetően egy közös műveltséganyag, kulturális kódrendszer tud összetartani.
- ▶ A Köznevelési törvény a Nat segítségével, állami eszközökkel garantálja, hogy a tartalmi szabályozás meghatározó dokumentumában megfogalmazott fejlesztési célok, tartalmak az iskoláztatás során érvényesüljenek.
- ▶ Mindig vitathatók egy közműveltségi kánonnak a tartalmai, de ha tudomásul vesszük, hogy ez egy dinamikusan változó és változtatandó tartalmi elem, akkor az ezzel kapcsolatos ellenérzések is könnyebben oldhatók.

A köznevelési rendszer egyes feladataira és intézményeire vonatkozó külön szabályok

---

- ▶ Az erkölcsstan oktatása
- ▶ A hit- és erkölcsstan oktatására vonatkozó szabályok
- ▶ Egész napos iskola
- ▶ A mindennapos testnevelés
- ▶ A mindennapos művészeti nevelés
- ▶ Az idegennyelv-oktatás
- ▶ Az óvodai nevelés, valamint az iskolai nevelés- oktatás kapcsolata
- ▶ A szakiskolai nevelés
- ▶ A kollégiumi nevelés, valamint az iskolai nevelés-oktatás kapcsolata
- ▶ Az Arany János Tehetséggondozó Program, az Arany János Kollégiumi Program és az Arany János Kollégiumi-Szakiskolai Program
- ▶ A sajátos nevelési igényű tanulók nevelésének-oktatásának elvei
- ▶ A nemzetiségi nevelés és oktatás elvei

Műveltségi területek a Nat-ban

Példák

Műveltségterületi jellemzők

- ▶ Nem követik a tanórai feldolgozás rendjét (pl: koncentrikus felépítés);
- ▶ hangsúlyosan szerepel a tevékenykedtetés;
- ▶ integratív szemlélet (természettudomány, humán területek);
- ▶ kiemelten foglalkoznak az információk gyűjtésével és kritikai értelmezésével;
- ▶ az iskolai gyakorlati alkalmazása tekintetében is fejlesztés-centrikusak.

A műveltségi területek

---

1. Magyar nyelv és irodalom
2. Idegen nyelvek
3. Matematika
4. Ember és társadalom
5. Ember és természet
6. Földünk – környezetünk
7. Művészetek
8. Informatika
9. Életvitel és gyakorlat
10. Testnevelés és sport

Műveltségi területek

közös kiemelt céljai

- ▶ a tevékenykedtetés (cselekvő részvétel) (kísérlet, megfigyelés) középpontba állítása;
- ▶ az informatika alkalmazása;
- ▶ a szociális kompetenciák sokirányú fejlesztése;
- ▶ a közösségi élethez, a munka világába való belépéshez szükséges képességek és ismeretek;
- ▶ az egészséges életmód kialakítása;
- ▶ az aktív részvétel, öntevékenység és a kreativitás biztosítása;
- ▶ a médiumok alkotó használata;

Műveltségi területek

általános jellemzői

- ▶ kiemelten foglalkoznak az információk gyűjtésével és kritikai értelmezésével;
- ▶ az egyes iskolai fokozatokon ismétlődő szempontok szerint spirálisan bővülő ismereteket tartalmaznak;
- ▶ nem lezárt rendszerként jelennek meg;
- ▶ nem a tanórai feldolgozás sorrendjét és szintezését jelenítik meg;
- ▶ hangsúlyozzák a tudás örömének, a beleélésnek, a személyes véleményalkotásnak és a társas tanulás különböző formáinak tanulásban betöltött fontos szerepét;

Ember és társadalom

fejlesztési feladatok

- ▶ A személyiségi és emberi jogok tiszteletére, az erkölcsi értékekre nevelés,
- ▶ A nemzettudat és állampolgári ismeretek kialakítása, tudatosítása, fejlesztése
- ▶ A társadalmi igazságosság, méltányosság és szolidaritás értékeinek tudatosítása,
- ▶ A társadalmi, gazdasági problémák iránti érzékenység megteremtése,
- ▶ A környezetért és fenntarthatóságért érzet felelősség kialakítása,
- ▶ Más kultúrák megismerése és elfogadása (Kárpát-m.)
- ▶ A demokratikus intézményrendszer működésének megértése,
- ▶ Az egyenlő bánásmóddal és esélyegyenlőséggel kapcsolatos ismeretek és készségek fejlesztése,
- ▶ A társadalomtudományi szemlélet és gondolkodás kialakítása

A műveltségterület területei

- ▶ Történelem
- ▶ Erkölcstan
- ▶ Etika
- ▶ Hon- és népismeret
- ▶ Társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek
- ▶ Filozófia

Történelem

Ismeretek, műveltség, fejlesztési feladatok

- ▶ a fiatalok érdeklődésének felkeltése
- ▶ a történelmi-kulturális műveltséganyag közvetítése,
- ▶ a múlt megismerése által a jelen megértése
- ▶ a kiemelt fejlesztési feladatok teljesítése,
- ▶ a történelmi tanulás (térbeli, időbeli, ok-okozati gondolkodás) képességének fejlesztése
- ▶ a történelem probléma központú megismerése

Történelem

Kulcsfogalmakkal összefüggő tudás

A tartalmak értelmezését lehetővé tevő kulcsfogalmak

(segítik a tanulókat a múltra vonatkozó magyarázatok, következtetések és értékelések megértésében, ismereteik rendszerezésében):

- ▣ *történelmi idő,*
- ▣ *változás és folyamatosság,*
- ▣ *okok és következmények*
- ▣ *történelmi források, tények és bizonyítékok,*
- ▣ *interpretáció,*
- ▣ *nézőpontok,*

A történelmi tartalmakat kifejező kulcsfogalmak

(az egyes jelenségek közös sajátosságainak fogalmi megragadásával segítik a múlt folyamatainak, eseményeinek megértését):

- ▣ *társadalom,*
- ▣ *állam,*
- ▣ *államforma,*
- ▣ *kultúra,*
- ▣ *Birodalom,*

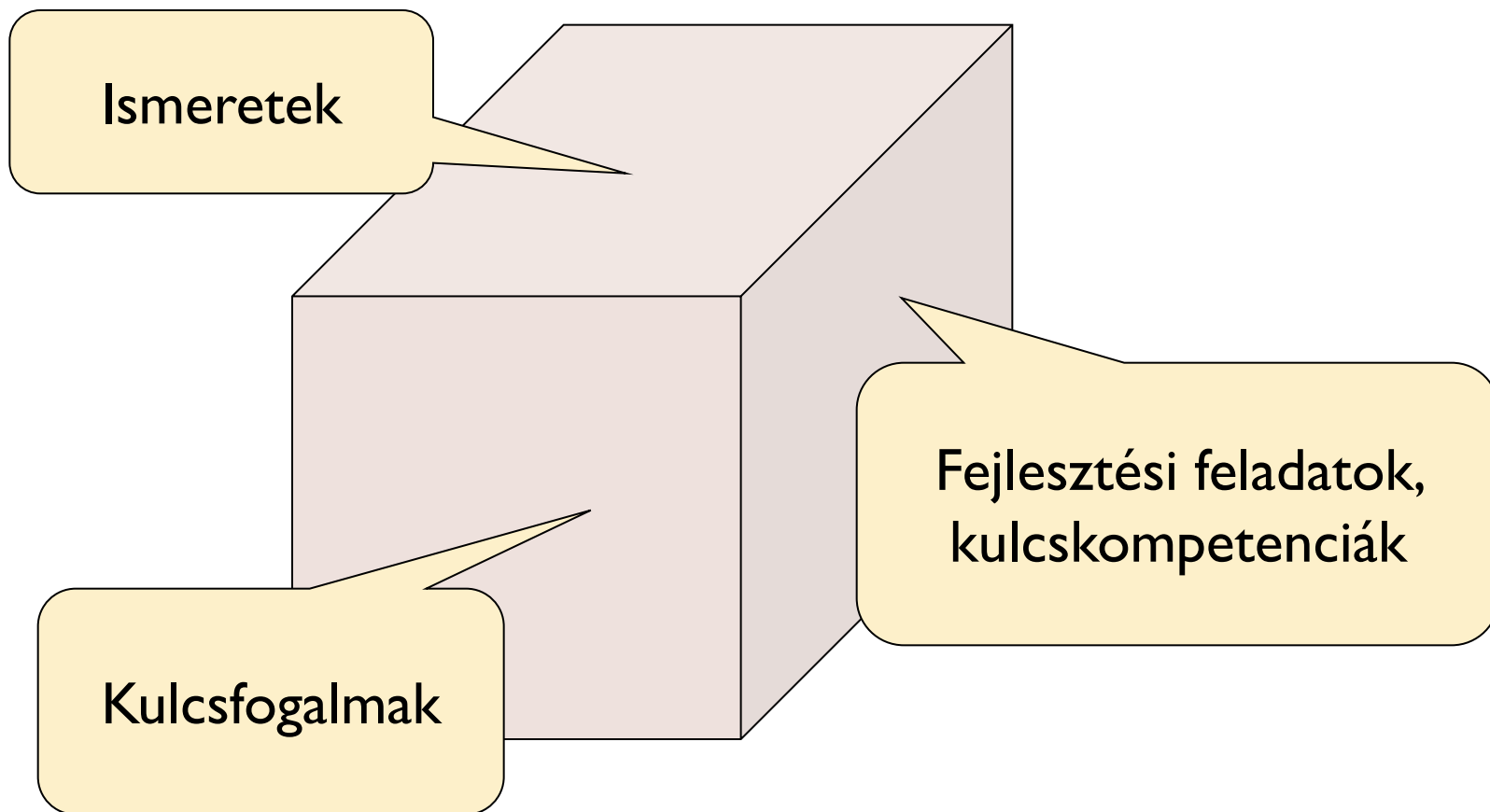

Történelem

A tantervi tartalmi szabályozás dimenziói

Történelem

Közműveltségi tartalmak

- ▶ I-4. évfolyamon a helyi és mikro-történelem jelenik meg (személyes, családi történelem, valamint a magyar történelem jelentős eseményeinek, szereplőinek, megismerésén);
- ▶ az 5-8. évfolyamon a történelmi személyiségeket és történeteket állítja középpontba;
- ▶ a 9-12. évfolyamon a forrásfeldolgozás, a tevékenykedtetés és az elemzőkészség fejlesztése áll a fókuszban;

Ismétlődő/ visszatérő hosszsmetszeti témák

5–8. évfolyam	9–12. évfolyam
Társadalmi helyzet, életmód, életviszonyok	
<ul style="list-style-type: none"> — Gyermeknevelés, oktatás — Család, lakóhely — Falvak és városok, urbanizáció — Hétköznapi élet és ünnepek — Öltözködés, divat — Betegségek, járványok ▶▶ 	<ul style="list-style-type: none"> — Nők és férfiak életmódja és társadalmi helyzete, életformák — Szegények és gazdagok világa — Egyenlőség, emancipáció — Tömegtájékoztatás, sajtó, propaganda — Népeség, demográfia (vándorlás, migráció)
Társadalom és állam	
<ul style="list-style-type: none"> — Uralkodók és államférfiak — Birodalmak — Kisebbség, többség, nemzetiségek ▶▶ 	<ul style="list-style-type: none"> — Államformák, államszervezet — A hatalommegosztás formái, szintjei — Forradalom, reform és kompromisszum
Helyi és nemzetközi együttműködések, konfliktusok	
<ul style="list-style-type: none"> — Békék, háborúk, hadviselés — Egyezmények, szövetségek ▶▶ 	<ul style="list-style-type: none"> — Függetlenség és alávetettség — Kisállamok, nagyhatalmak
Természet és technika kölcsönhatása	
<ul style="list-style-type: none"> — A földrajzi környezet — A természetformálás és -átalakítás hatásai — Közlekedés, úthálózat, hírközlés — Felfedezők, feltalálók ▶▶ 	<ul style="list-style-type: none"> — Erőforrások és termelési kultúrák — A technikai fejlődés feltételei és következményei — Fölzárkózás, lemaradás
Kultúrák, vallások és eszmék	
<ul style="list-style-type: none"> — Hasonlóságok és különbségek — Népek és vallások egymásra hatása, együttélése — A világvallások alapvető tanításai, vallásalapítók, vallásújítók — Történelemformáló eszmék ▶▶ 	<ul style="list-style-type: none"> — Korok, korstílusok — Vallások szellemi, társadalmi, politikai gyökerei és hatásai — Világkép, eszmék, ideológiák, társadalomkritika — A fanatizmus jellemzői és formái

Témakörök

---

1. Az őskor és az ókori Kelet
2. Az antikvitás
3. A középkori Európa
4. A magyarság történetének kezdetei és beilleszkedése Európába
5. A világ és Európa a kora újkorban
6. Magyarország a XVI-XVIII. században
7. A forradalmak és a polgárosodás kora Európában és Magyarországon
8. A nemzetállamok kora
9. Hazánk és a nagyvilág a XX. század első felében
10. Hazánk és a nagyvilág a XX. század második felében
11. A globalizálódó világ és Magyarország

6. téma felosztása

5-8. évfolyam

9-12. évfolyam

6. Magyarország a XVI-XVIII. században

1. A három részre szakadt ország, végvári küzdelmek. 2. Vallási megosztottság és függetlenségi törekvések. 3. Az Erdélyi Fejedelemség virágkora Bethlen Gábor idején. 4. Zrínyi Miklós, a hadvezér. 5. A Rákóczi-szabadságharc hősei. 6. Magyarország újjáépítése a Habsburg Birodalomban. Az ország új etnikai térképe, nemzetiségi viszonyok	1. Küzdelmek, hétköznapiak, kultúra a három részre szakadt Magyarországon. 2. Az Erdélyi Fejedelemség. 3. A török kiűzése és a Rákóczi-szabadságharc. 4. Népesedési, társadalmi és gazdasági változások. Nemzetiségek az újjászerveződő államban. 5. A Magyar Királyság a XVIII. századi Habsburg Birodalomban, a felvilágosult abszolutizmus hazánkban.

Etika

Közműveltségi tartalmak

- ▶ Az etika oktatása úgy épül az erkölcsi nevelés rendszerébe, hogy feltárja és **fogalmilag megragadhatóvá teszi azokat az értékelveket**, amelyeken a társadalmi együttélés bevett normái alapulnak.
  - ▶ A helyes magatartás és a jó döntés elveiről kialakított **álláspontok párbeszéde** végigkíséri a civilizáció történetét. Az erkölcsstan, etika műveltségterület feladata, hogy megismertessen ezzel a **hagyománnyal**.
  - ▶ **Nem kész válaszokat kínál**, hanem a kérdések felismerésére és értelmezésére törekszik. Feladata, hogy a morális helytállás értelmének sokoldalú megvilágításával elmélyítse a tanulók önismeretét, segítsen különbséget tenni jó és rossz döntés között, eligazodni az emberi kapcsolatok bonyolult világában.
  - ▶ Fejleszti a tanulók **problémaérzékenységét**, erősíti becsület- és igazságérzetüket, és megtanít a lelkiismeretünket nyugtalanító erkölcsi dilemmák tudatosítására, elfogulatlan vizsgálatára, szabatos kifejezésére.
-

Etika

Témakörök

5-8. évfolyam	9-12. évfolyam
<ol style="list-style-type: none"> 1. Az emberi természet 2. Erkölcsi személyiség, emberi társaság 3. Társas kapcsolatok 4. Az emberi társadalom 5. A vallás világa 6. A kereszténység és Európa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Az emberi természet 2. Az erkölcsi gondolkodás alapjai 3. Törvény és lelkiismeret 4. A kapcsolatok világa 5. Az emberi cselekvés megváltozott természete

Etika

Példa: az 1. témakör: Az emberi természet

5-8. évfolyam	9-12. évfolyam
<ol style="list-style-type: none"><li data-bbox="150 482 556 534">1. Test és lélek. <li data-bbox="150 551 877 682">2. Értelmelem, érzelem, ösztön, akarat. <li data-bbox="150 711 904 919">3. Ember az időben: gyermekkor, serdülőkor, ifjúkor, felnőttkor, öregkor.	<ol style="list-style-type: none"><li data-bbox="1010 482 1785 762">1. A társas lény. Biológiai és kulturális evolúció. A Másik szerepe az öntudat kialakulásában. <li data-bbox="1010 785 1831 993">2. Szocializáció. A tanult viselkedés. Társadalmi szerep és önazonosság. <li data-bbox="1010 1016 1785 1225">3. A cselekvő ember. Környezetformálás, munka, munkamegosztás

Társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek

- ▶ **Reflektál** a diákok társadalmi tapasztalataira, és **komplex** módon segíti őket a társadalmi viszonyok közötti eligazodásban, a felnőtté válásban.
- ▶ Alapvető ismeretek feldolgozása, amelyek nélkülözhetetlenek a cselekvő, felelősségteljes állampolgári léthez, a gazdasági folyamatok megértéséhez, illetve az e folyamatokban rejlő lehetőségek és veszélyek felismeréséhez.
- ▶ **Személyes** tapasztalatra építő készségfejlesztő módszerek alkalmazását teszi szükségessé

Társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek - *Témakörök*

5-8.	9-12.
<ol style="list-style-type: none"> 1. Társadalmi szabályok 2. Állampolgári alapismeretek 3. Pénzügyi és gazdasági kultúra 4. A munka világa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Egyén és közösség, valamint 2. a társadalmi rétegződése 3. Állampolgár vagyok 4. Pénzügyi és gazdasági kultúra 5. Vállalkozó és munkavállaló

Hon- és népismeret

Célok

- ▶ népünk **kulturális öröksége**, sajátosságai, nemzeti kultúránk nagy múltú elemei a magyar néphagyomány
- ▶ az élményszerű egyéni és közösségi tevékenységek: segíti az egyéni, családi, közösségi, nemzeti **identitástudat** és történelmi tudat kialakítását.
- ▶ saját **hagyományaik**, nemzeti értékeik megismerése, elsajátítása: nyitottság a velünk élő nemzetiségek, a szomszéd és a rokon népek, a világ többi népének kultúrája, az egyetemes értékek iránt.
- ▶ magyar **népi kultúra** értékein keresztül a saját és a különböző kultúrák, a környezet értékeit megbecsülő és védő magatartás, illetve a szociális érzékenység kialakítására.

Hon- és népismeret

Témakörök

---

1. Az én világom
2. Találkozás a múlttal
3. Magyarország helyzete

Filozófia

Témakörök

---

1. A filozófia
2. Logika
3. Ismeretelmélet
4. Metafizika, ontológia
5. Tudományfilozófia
6. Vallásfilozófia
7. Politikai filozófia
8. Filozófiatörténet

Tartalmi fejlesztés összegzése

- ▶ A fejlesztési feladatok – nevelési célok, valamint az új ismeretkörök, tartalmak kereszttantervi „szálként” hassák át a pedagógiai tartalmakat;
- ▶ a fejlesztés és az ismeretátadás komplex és kiegyensúlyozott folyamatban valósulhasson meg;
- ▶ a kompetenciafejlesztési elvárások összhangba kerüljenek a közműveltségi tartalmakkal;
- ▶ hangsúlyosabb szerepet kapjanak a gyakorlatorientált tevékenységek, az életviteli kompetenciák (egészségre nevelés, testmozgás, pénzügyi, gazdálkodási, vállalkozási ismeretek).

Nemzetközi kitekintés - tendenciák

- ▶ Nemzetközi hatások erősödése a tantervi szabályozásban (pl. a tagállamok reakciója a műszaki-természettudományos oktatás erősítésére az EU-ban)
- ▶ A nemzetközi pedagógiai mérések-értékelések szabályozó ereje erősödik (pl. a PISA-sok hatására elindult tantervi reformok, fejlesztések)
- ▶ Az egyéni érvényesülés igényének megjelenésével az osztály- és egyéni szintű tervezés egyre nagyobb hangsúlyt kap

Összegzés

- ▶ A kompetenciafejlesztési elvárások összhangba kerüljenek a közműveltségi tartalmakkal.
- ▶ A fejlesztés és az ismeretátadás komplex és kiegyensúlyozott folyamatban valósulhasson meg.
- ▶ Hangsúlyosabb szerepet kapjanak a gyakorlatorientált tevékenységek, az életviteli kompetenciák (egészségre nevelés, testmozgás, pénzügyi, gazdálkodási, vállalkozási ismeretek).
- ▶ A bevezetés időpontja:
2013. szeptember - 1., 5. és 9. évfolyamon.

